

Praesertim Cum and Praesertim Qui Clauses

by Stella Wolcott Aten

1908

Submitted to the Department of Latin and Greek
of the University of Kansas in partial fulfillment of
the requirements for the Degree of Master of Arts

Thesis

Latin

Aten, S. W.

1908

Praesertim cum and praeser-
tim qui clauses.

Miss Allen

Praesertim Cum
and

Praesertim Sui Clauses

An examination of various grammars led to the conclusion that the use of praesertim in cum and qui causal and adversative clauses has not been sufficiently explained.

Hale and Buck state that the causal cum-clause and the causal qui-clause are often introduced by praesertim. No mention is made of the use of praesertim in adversative clauses.

Allen and Greenough's New Latin Grammar states that cum causal or concessive may be emphasized by praesertim. No mention is made of the use of praesertim in qui-clauses.

Harkness' revised grammar does not mention the use of praesertim in qui-clauses.

Bennett mentions the use of praesertim in causal cum-clauses, but not in adversative cum-clauses, or in qui-clauses.

Neither Lane's revised grammar nor Gilderdeke's

mentions the use of praesertim in either kind of clauses.

Roby recognizes the use of praesertim in causal and adversative cum-clauses and gives an example of praesertim in an adversative qui-clause, but not in a causal qui-clause.

Dräger and Tühner make no special mention of praesertim in cum or qui clauses.

To show that the whole truth has not been stated is the purpose of this paper.

An examination has been made of ^{all} instances of praesertim cum and praesertim qui in Cicero's Orations, philosophical writings, letters Ad Atticum, and Caesar's De Bello Gallico and De Bello Civili.

Preparatory to the study of praesertim cum and praesertim qui clauses, an examination was made of the uses of praesertim when not accompanying cum and qui. The results were as follows:

3.

31 instances of *praesertim* joined with a causal meaning were found, 15 with a restrictive meaning, 9 with a conditional meaning, 12 with a doubtful meaning, and 4 with a concessive meaning.

Causal -

Videte nunc illum primum egredientem
e villa -- tarde (qui convenit, praesertim id
temporis? Milo 54.

Restrictive.

quae res -- acerbum dolorem commovet,
miliariis praesertim. (Verr. II-47.

Doubtful (causal or adversative.)

vos id statuere in gravissima causa, praesertim
aliorum auctoritate iam confirmatum, dubitatis?
Verr. II-109.

Conditional.

Magnum est enim te comparare ea, quibus
possis hominem e civitate, praesertim non
inopem neque infirmum, exturbare --- Muren. 45.

Concessive or adversative.

Intellectum est enim -- cum M. Marcellum senatus
rei publicae concessisti, commemoratis praesertim
offensionibus, te auctoritatem huius ordinis dignita-
temque rei publicae tuis vel doloribus vel suspicionibus
anteferre.
Marcell. 3.

Since we find traces of an adversative meaning together with other meaning when praesertim does not accompany cum or qui, we shall not be surprised to find praesertim used in cum and qui adversative clauses.

While this paper is mainly concerned with praesertim cum and praesertim qui causal and adversative clauses in the subjunctive, yet it is interesting to note other kinds of clauses where praesertim cum and praesertim qui are followed by the Indicative or, if they are followed by the subjunctive, where the mode has no connection with praesertim.

As a cum clause may have a conditional force, we are not surprised to find praesertim cum equivalent to praesertim si.

erant per se magna, quae gesserant equites,
praesertim cum eorum exiguis numerus cum
tanta multitudine Numidarum conferretur.

De Bello Civili 2-39-4.

We find praesertim cum used in determinative cum temporal clauses.

praesertim cum bonorum praesidia discesserint,

praesertim cum eosdem in agros etiam deduxerit?
Phil III-17.

quum praesertim necesse erit. Att XII-25-1.
We also find praesertim cum in a generalizing
cum clause.

praesertim cum incubuit ad virum bonum.
Murn. 53.

In the next two examples praesertim is linked
with the antecedent, and the relative clause is
simply determining.

Nolite, iudices, per vos -- inimicis meis,
iis praesertim, quos ego pro vestra salute
suscepi, dare laetitiam -- Planc. 103.

non eruntis (oportet docere) iis praesertim,
quibus mihi liceat non credere: Div. II-27.
(Subjunctive here is exactly like Indicative as
far as this paper is concerned.)

In the next three examples we have non-
essential characteristic clauses, but the praesertim
is to be taken with the antecedent only and
not with the following clause.

ab eo praesertim, qui mihi laudem illam
eo minus deberet. Att. 1-14-3.

6.
Epifices et tabernarios -- quid est negotii
concitare, in eum praesertim, qui nuper summo
cum imperio fuerit. Flacc. 18.

mibi praesertim, qui non minus bene
actum cum illis putem. Att. XIII-10-1.

The instances of *praesertim cum* (*quum, quom*) in a clearly causal sense are as follows:

praesertim cum plurimis de rebus divini isti mentiantur. Nat. Deorum III-14.

praesertim cum vos iidem fato fieri dicatis omnia, quod autem semper ex omni aeternitate verum fuerit, id esse fatum. Nat. Deorum III-14.

praesertim cum intendant etiam nimio colore. Nat. Deorum III-35.

praesertim cum de philosophia scriberem, Aff. II-51.
praesertim cum in plerisque essent iudicia contraria. Aff. III-70.

praesertim cum hoc natura tulerit, Republica I-51.

praesertim cum heri ipse dixeris te nobis etiam superfuturum. Republica III-32.

praesertim cum paratum sit illud ex hesterna disputatione perfugium. Ius. Dis. II-66.

praesertim cum ab iis non sane animosa defendatur sententia, Ius. Dis. III-51.

praesertim cum in eo summa consistat; Acad. II-29.

praesertim cum ipsi dicatis sapientem in furore^{8.}
sustinerere se ab omni adsensu. Acad. II-48.

praesertim cum possit sine adensione ipsam
veri similitudinem non impeditam sequi? Acad. II-107.

praesertim cum ista tua mihi ne probabilia
quidem videantur. Acad. II-126.

praesertim cum iudicia ista dialecticae
nulla sint Acad. II-141.

praesertim cum sint, qui omnino nullam
divinationum probent. Div. I-113.

praesertim cum Chrysippus Academicos refellens
permulto clariora et certiora esse dicat, quae
vigilantibus videantur, quam quae somniantibus.
Div. II-126.

praesertim cum illi ipsi, qui ea vident, nihil
divinant, ii, qui interpretantur, coniecturam
adhibeant, non naturam, casus autem ---
plura mirabilia quam in somniorum visis
effecerit, neque coniectura quicquam sit incertius.
Div. II-147.

cum praesertim, si haec ignoramus, multa nobis et
magna ignoranda sint Republica I-19.

cum praesertim in eo omne studium consumeret
Fin. II-25.

cum praesertim illa perdiscere ludus esset. Fin. I-27.
praesertim cum omnino nulla sit causa peccandi.
Fin. I-52.

quom praesertim non recusarem, Legibus I-10.
quom praesertim ad id nihil pertineat haec de
summo malo bonoque dissensio. Legibus I-57.

Cum praesertim quicquam videam altius. Cat. III-28.

cum praesertim vos alium miseritis, imp. Pomp. 12.

praesertim cum de maximis vestris rectigalibus
agatur. imp. Pomp. 14.

quid est, quod de eius civitate dubitetis, praesertim
cum aliis quoque in civitatibus fuerit adscriptus.
Arch. 10.

cum praesertim genus ipsum accusationis ... neque
senatori neque bono cuiquam nimis incundum
esse posset, Balb. 54.

cum me praesertim rerum varietate atque usu
ipso iam perdoctum viderent, Balb. 60.

cum ei praesertim pecunia ex partitione deberetur;
Caecin. 15.

praesertim --- cum vobis nihil quaeratur.

leg. agr. III - 15.

praesertim cum Romae domus eius, uxor, liberi essent

Quinct 86.

cum praesertim -- paucos dies ex subortitione
sedisset?

Cluent. 103.

praesertim cum frater meus nuper ab iis decesserit.

Scaur. 39.

cum esset praesertim appetitus; Piso. 68.

praesertim cum illa amissa reciperarim, virtutem
et fidem nunquam amiserim. sen. 39.

praesertim cum meus necessarius Pansa fecerit.

Ligar. - 1.

praesertim cum ille --- praetor postea factus
sit et consul, ille --- non potuerit privatus
in civitate consistere. Flacc. 77.

praesertim cum vrbis consequi non possim.

Sest. 87.

praesertim cum eam sibi ille non colendi,
sed violandi causa adpetisset:

Sest. 56.

11.
praesertim cum id non modo intellexerim semper,
sed etiam praeter ceteros senserim.
Sest. 100.

praesertim cum in Albucio nec Pisonis
libidines nec audacia Gabini fuerit ac tamen
hac una plaga conciderit, ignominia senatus.
prov. cons. 16.

praesertim cum mihi idem illi concesserint.
prov. cons. 44.

praesertim cum ab illis aliquotiens condicio
C. Caesari lata sit. prov. cons. 46.

praesertim --- contentio et dies comitorum subreset. Milo⁴²

praesertim cum mihi uni in hac re publica
----- iurato dicere fas fuisset.
dom. 94.

praesertim cum tot res sint. Font. 41.

praesertim cum iste aperte totā lege
omnium sermonem atque existimationem
contempserit. Ver. I-148.

praesertim cum tibi illo ipso anno a Chulidone
remisset hereditas. Verr. II-116.

cum praesertim Heraclius id postularet. Verr. II-44.

praesertim cum id non solum avaritia, sed etiam
imprudencia accidere potuerit. Verr. III-29.

cum ille magno praesertim emisset. Verr. III-68.

praesertim cum in lecto decumanae mulieris
vestigia viderent recentia, Verr. III-79.

praesertim cum ea lege iudicaretis. Verr. III-127.

praesertim cum is L. Sisenna, defensor tuo,
tam familiariter uteretur, et cum ceteris
familiaribus Sisennae reddidisses. Verr. IV-43.

praesertim cum haec fama de nostrorum
hominum avaritia et cupiditate percrebruerit,
Verr. IV-68.

praesertim cum statuisses, ut ais, tibi
causam esse dicendam, Verr. V-78.

cum praesertim tam multi occupationum eius
observant tempusque aucupentur, Sex. Rosc. 22.

cum praesertim nihil esset, quod aut patri
gratius aut sibi iucundius aut re mea honestius
facere possit. Sex. Rosc. 51.

praesertim cum idem ille in eodem ordine paucis diebus ante --- respondisset, si quod esset in suas fortunas incendium excitatum, id se non aqua, sed ruina restincturum. Muren. 51.

praesertim cum iam hoc novo more omnes fere domos omnium concursent. Muren. 44.

praesertim cum haec eadem res plurimas gratias --- pariat. Muren. 24.

cum tanta praesertim gladiatorum sit impunitas. Phil. I-27.

praesertim cum senatus populusque Romanus habere ducem. Phil. II-17.

praesertim cum omnino nulla causa iusta cuiquam esse possit contra patriam arma capiendi. Phil. II-53.

praesertim cum te haec auditurum videres? Phil. II-60.

praesertim cum illi eam gloriam consecuti sint, quae vix caelo capi posse videatur. Phil. II-114.

(praesertim cum) illi parati sint ad nutum futuri. Phil. VII-18.

C. quidem Caesar non expectavit nostra decreta,
praesertim cum illud esset aetatis. Phil. VIII-5.

praesertim cum contra ac Deiotarus sensit
victoria belli indicavit. Phil. XI-34.

praesertim cum Dolabella fecerit ut optanda
mors esset. Phil. XII-21.

praesertim cum non uni sed tribus ducibus
sint. decernendae. Phil. XIV-11.

praesertim quum egomet in provinciam non
sim profectus. Att. I-16-14.

praesertim quum et Thyllus nos reliquerit et
Archias nihil de me scripserit. Att. I-16-15.

praesertim quum sis in propinquis locis. Att. II-1-4.

Sed haec hactenus, praesertim cum cenanti mihi
nuntiavit Cestius se de nocte proficisci. Att. V-13-1.

praesertim cum virum optimum, Pomptinum, ne
nunc quidem retinere possim. Att. V-21-9.

praesertim quum senatus consultum modo
factum sit. Att. V-21-13.

praesertim quum integram rem et causam reliquerim. Att. V-21-13.

praesertim quum sex libris tanquam praedibus me ipse obstrinserim. Att. VI-1-8.

praesertim quum adesset nemo a quo recte vindicarentur. Att. VII-2-8.

praesertim quum ea praedia in ora maritima habeamus. Att. VIII-14-3.

quum praesertim rogatus esset. Att. VII-18-3.

quum praesertim non dubitarem. Att. VIII-11d-3.

praesertim quum ex ipsius Pompeii litteris --- non dubitarem, Att. VIII-12-3.

quum praesertim neque nova de re aliqua certiorum te faciam neque novam denique iam reperiam scribendi ullam sententiam. Att. VIII-14-1.

praesertim quum ii ipsi --- me illud sequi mallerent, hoc turpe et me indignum putarent; Att. IX-6-4.

quum praesertim te amicitiae nostrae rationem habiturum esse pollicearis. Att. IX-10-2.

quum praesertim ne spes quidem ulla ostendatur fore melius. Att. XI-11-1.

praesertim quum adiungatur ad Aficam etiam Hispania. Att. XI-12-3.

praesertim quum ea plaga in Asia sit accepta. Att. XI-16-1.

praesertim quum hoc alterum neque sincerum neque firmum putem fore. Att. XII-19-4.

praesertim quum hi tibi dies in magno nostro negotio consumantur. Att. XIII-5-2.

praesertim quum ille desideret. Att. XIII-25-3.

praesertim quum illud occurrat Att. XIII-27-1

praesertim quum Marcellum scribas aliosque discedere. Att. XV-3-1.

praesertim quum tu tanto opere delectere. Att. XVI-13-3

praesertim quum hoc genere cognitionum labefactato acta Caesaris in dubium ventura videantur. Att. XVI-16c-12.

praesertim quum tota potestas eius rei tua sit. Att. XVI-16e-15.

praesertim cum id agerent ne cives cum civibus armis decertarent? De Bello Civili III-19-2.

praesertim cum magna ex parte eorum precibus adductus bellum suscepit. De Bello Gallico I-16-6.

praesertim cum Sequanos a provincia nostra Rhodanus divideret; De Bello Gallico I-33-4.

praesertim cum de recuperanda communi libertate consilium initum videretur. De Bello Gallico I-27-6.

praesertim cum videat omne ad se bellum translatum. De Bello Gallico VII-8-4.

B. The instances of praesertim qui in a clearly causal sense are as follows:

qui (L. Caecilius) praesertim quaestor in (Sicilia) sua provincia fuisset. div. Caec. 4.

ex qua (pulchritudine) praesertim periculi nihil ostenderetur. Arr. IV-120.

praesertim quam (urbem) conservare voluisset. Arr. IV-120.

quod hunc statum rei publicae non magno opere defendendum putem, praesertim qui otii et concordiae patronum me in hunc annum populo Romano professus sim. leg. agr. III-4.

in quo praesertim sit compendium populi. Att. V-4-2.

praesertim quos recenti victoria efferri sciret.

De Bello Gallico I-47-4.

The instances of *praesertim cum* with a doubtful (causal or adversative) meaning are as follows:

I. Exact meaning is doubtful from the wording, but causal sense is clear when we consider real meaning of sentence in its context

a. In questions (real or rhetorical) (direct or indirect) *praesertim cum*, quod illi suis verbis significant, in eo nihil novitur, eadem res maneat alio modo. *Fin* II-22.

praesertim cum id, de quo *Panaetio* non liquet; reliquis eiusdem disciplinae solis luce videatur clarius. *Div.* I-6.

praesertim quom ipsi deo nihil minus gratum futurum sit. *Legibus* II-25.

praesertim cum hac sententia. non modo varior, sed ne utilior quidem hominum vitae reperiri ulla possit. *Paradoxa* III-23
cum *praesertim* de captivis dissuasurus esset? *Aff.* III-110.

praesertim cum ex collegio tanto non regem, non flaminem, non pontificem videret fierique particeps invitus alieni sceleris cogere et gravissimas poenas adfirmitatis

impurissimae sustineret? dom. 135.

cum praesertim ex tua oratione, quodcumque tibi peteres, huic peteres, quodcumque tibi exigeres, id in societatem recideret.

Du. Rosc. 54.

praesertim cum ipse non deducendo

Falcidium iudicium feceris. Flacc. 93.

cum. praesertim L. Hortensius -- contra me sit dicturus, Quinct. 8.

praesertim cum id non modo oratione mea, sed etiam re ipsa refellatur?

Verr. III-33.

praesertim cum vos vestro Marte his rebus omnibus abundetis. Verr. III-9.

praesertim cum ex isdem agris eiusdem anni frumentum ex decumis Romam mancipis advehissent Verr. III-172.

praesertim cum virgo Vestalis ex altera parte germanum fratrem complexa teneat vestramque --- fidem imploret.

Font 46.

quam ob rem praeturam -- optes -- praesertim
 cum popularem te velis esse neque ulla
 re populo gratius facere possis? Oatin 39.
 praesertim cum eius essem civitatis
 Sest. 48.

praesertim cum omne olim studium
 atque omne ingenium contulerit Archias
 ad populi Romani gloriam laudemque
 celebrandam? Arch. 19.

cum praesertim te iam illinc cum
 tua fugitivorum manu discessisse
 constaret? dom. 7.

praesertim cum ego omnium consiliorum
 atque factorum exempla semper ex
 summorum hominum factis mihi
 censuerim petenda prov. cons. - 20.

cum praesertim in ea confessione --
 honores assequeretur amplissimos.
 Milo 81.

praesertim cum iste impurus atque
 impius hostis omnium religionum --
 ageret illam rem ita raptim et turbulente.
 dom. 139.

praesertim cum res ipsa doceat? Div. II-36.
 praesertim cum tribunus pl. vel denuntiari
 potueris vel etiam cogere. dom. 117.

praesertim cum is unus esset. Deiot. 21.

quum habeat praesertim et ipse cohortes
 triginta? Att. VIII-7-1.

praesertim cum non minus esset imperatoris
 consilio superare quam gladio. De Bello Gallico I-7-2.

f. In a sentence where from the context the
 causal meaning seems better.

cum praesertim deum non modo aliqua,
 sed pulcherrima specie deceat esse,

Nat. Deorum I-26.

c. In an ironical sentence where meaning is
 concessive as it stands, but the meaning of
 the whole sentence supports the causal idea
 praesertim cum mihi deliberatum et con-
 stitutum sit ita gerere consulatum, leg. agr. I-25.

II. The meaning is doubtful as either the causal or the adversative idea fits the context

a. In sentences where the causal or adversative idea is determined by whether the clause is taken with the sentence as a whole or with only a part.

praesertim cum ego legibus tuis -- paream.
Orat. 37.

praesertim cum apud eos ipsos, ---
nemo unius anni memoriam consequi
possit. Republica VI-24.

cum praesertim belli pars tanta restaret?
Phil II-71.

Facis iniuste, Laeli, si putas nostro
periculo vivere tuos contubernales,
praesertim cum tua negligentia factum
arbitremur. Flacc. 41.

praesertim cum in tali iudicio
testimonia creditorum existimentur
ad rem maxime pertinere. Quinct. 38.

praesertim cum tu reliquias rei publicae
dissipavisses, -- essent, --- confiterere, --
sustulisses, -- esses, -- susciperes. -- Phil II-6.

praesertim cum iam suo iure populus
Romanus in hoc homine suam auctoritatem
--- possit defendere. imp. Pomp. 63.

praesertim cum is ardor, qui est mundi,
non agitatus ab alio neque externo pulsu,
sed per se ipse ac sua sponte moratur.

Natura Deorum. II-31

praesertim cum et ipse in eo excellat
et id studium totaque ea res longe
ceteris et studiis et artibus antecedit.

Acad. I-3.

praesertim cum scribat nullum esse locum
in tota philosophia tam necessarium.

Off. III-8.

cum esset praesertim, ut ais tu, summa
voluptas nihil dolere? Fin. II-22.

praesertim quum post eum consulem
nemo Cornelius illo viro censor fuerit.

Att. VI-1-18.

praesertim quum aut solus aut certe
non plusquam cum altero petat.

Att. IV-8b.-2.

praesertim quum ita dicant. Att. III - 24-1.

quum praesertim me valde observavit. Att. IX:13:2.

b. In sentences where there seems to be no choice between the causal and adversative ideas.

praesertim cum ex altera parte totum municipium videre possitis. Cluent. 195.

praesertim quum impudentissime postulaverit; Att. VII - 17-2.

cum praesertim sis isto loco natus?

Flacc - 70.

25
The instances of *qui praesertim* of doubtful (causal or adversative) meaning are as follows:

a. In questions where real meaning supports the causal idea.

qui praesertim usque eo de suis rebus scribi cuperet. Arch. 26.

Ego id fratri in honore fratris amplissimo non concedendum putem, praesertim qui, quid amor fraternus valeat, paene praeter ceteros sentiam? Scaur. 35.

qui praesertim plus etiam, quam pars virilis postulat, pro voluntate populi Romani oneris ac muneris suscipere debeam. Var. III-7.

b. Where doubt arises from the order.

id non divinitus esse factum putatis praesertim qui nos non pugnando, sed tacendo superare potuerint.

Cat III-22.

E The instances of *praesertim cum* in a clearly adversative sense are as follows:

cum praesertim deorum immortalium iussis atque oraculis id fecisse dicantur. Sex. Rosc. 66.

cum praesertim et essent multa praecelara et tu omnia concupisses? Verr. II-113.

cum praesertim ex ea provincia condemnati sint complures, --- duo soli absoluti.

Verr. II-155.

praesertim cum inire a praetore gratiam posset? Verr. IV-143.

praesertim cum tot essent circum hastam illam, qui alia omnia auderent, Phil. II-64.

praesertim cum duos secum Anagninos habret, Phil. II-106.

praesertim cum multis partibus sint illa perfecta quam haec simulata solertius.

Nat. Deorum II-88.

cum praesertim ipse quoque animus non inane nescio quid sit, Fin. IV-36.

cum praesertim neque necessitati subtrahatur
nec dignitas augetur ipsaque illa delectatio
multitudinis ad brevis exiguumque tempus
capiatur, *Uff. II-56.*

cum praesertim omne malum dolor definiat,
bonum voluptate, haec nostra: honesta, turpia
inrideat dicatque nos in vocibus occupatos
inanis sonos fundere, *Jus. Dis. V-73.*

praesertim cum in re publica princeps
esse viles. *Fin. IV-61.*

praesertim quam se maximo aere alieno
Fabrii liberavit et Apem ab eo petierit.

F. One instance of qui praesertim in an adversative
sense was found.

praesertim qui illum solus antea de ambitu
defendissent. *Sulla 6.*

The figures follow giving exact number of times that praesertim cum and praesertim qui are found in various meanings.

	Philosophical Writings	Orations	Letters	Caesar
praesertim Cum causal	23	49	27	5
praesertim Qui causal		4	1	1
Praesertim Cum doubtful-causal in sense-7		18	1	1
Praesertim Qui doubtful+causal in sense-		4		
Praesertim Cum doubtful ---	5-	8	5-	
Praesertim Cum adversative	5-	6	1	
Praesertim Qui		1		
Totals	40	90	33-	7

Adding the columns across we have

- Praesertim cum causal - 104
- Praesertim qui causal - 6
- Praesertim cum doubtful (causal in sense) 27
- Praesertim qui doubtful + causal in sense 4
- Praesertim cum doubtful 18
- Praesertim cum concessive 12
- Praesertim qui concessive 1

To sum up, we see that the majority of *praesertim cum* and *praesertim qui* clauses are causal, ^{and} many are of doubtful meaning. We even go so far as to say that in the cases where the meaning is doubtful it is best to choose the causal idea because it appears most frequently. Perhaps these doubtful cases formed the bridge over which these clauses passed from the causal to the adversative meaning.

But in view of the considerable number of doubtful cases and the 13 clearly adversative ones, it seems that we must acknowledge the adversative force of *praesertim cum* and *praesertim qui* clauses.

If this point is established, the purpose of this paper has been accomplished.

Stella W. Aten.

University of Kansas Libraries

3 3838 100532048